

Marcin Wodziński

Oświecenie żydowskie
w Królestwie Polskim
wobec chasydyzmu

Dzieje pewnej idei

WYDAWNICTWO CYKLADY
WARSZAWA 2003

Spis treści

Wprowadzenie	11
Rozdział 1: „Prehistoria”. Krytyka antychasydzka w ostatnich latach Rzeczypospolitej	21
Oponenti (<i>mitnagdim</i>)	22
Pierwsze głosy haskali	27
Z Litwy do Berlina: Salomon Majmon	30
Z Podola do Galicji: Mendel Lefin	33
Pierwszy maskil Rzeczypospolitej: Jacques Calmanson	38
Rozdział 2: Haskala w Królestwie Polskim. Charakterystyka	46
Czym było Królestwo Polskie?	47
Kim byli maskile Królestwa Polskiego?	49
Instytucje haskali	52
Geografia polskiej haskali	54
Ideologia i program	57
Czy język czyni maskila?	70
Dlaczego po polsku? Specyfika haskali w Królestwie Polskim	74
Rozdział 3: W dobie konstytucyjnej. Formowanie się krytyki antychasydzkiej wśród maskili Królestwa Kongresowego	81
Demonizacja chasydyzmu: Friedländer, Radomiński, Niemcewicz	82
Głos polskiej haskali w debacie lat 1818-1822: Antoni Eisenbaum	87
Województwo kaliskie: pierwsze śledztwa i pierwsze raporty	91
Rządowe dochodzenia z lat 1818-1824 i rola Abrahama Sterna	95
Dlaczego maskile Królestwa Polskiego ignorowali chasydyzm?	103
Rozdział 4: Między powstaniem. Wzrost zainteresowania chasydyzmem i jego pierwsze reinterpretacje	121
Wzrost zainteresowania chasydyzmem	121
<i>Teatr chasydów</i> Efraima Fischelsohna	127
Projekty reform: Eliaz Moszkowski	129

Nowa faza ekspansji chasydyzmu	132
Życie codzienne konfliktu: anatomia sporu	139
Pierwsza haskalowa obrona chasydyzmu: Jakub Tugendhold	146
Rozdział 5: U progu lat sześćdziesiątych. Przemiany ideowe i schyłek haskali w Królestwie Polskim	157
Od polskiego języka do polskiej świadomości	158
Polski patriotyzm	162
Narodowość: polska czy żydowska?	167
Maskile – integracjoniści – asymilatorzy	168
Wobec chasydyzmu	173
Rozdział 6: Zbratanie nie tylko polsko-żydowskie. Przełom w postawach wobec chasydyzmu	183
Diagnoza	185
Rozwiązania	188
Przymioty chasydyzmu i wady postępu	191
Neufelda pochwała chasydyzmu	193
Kontra z prowincji: anatomii sporu ciąg dalszy	197
Rozdział 7: Coraz mniej entuzjazmu. „Izraelita” i umiarkowany nurt integracji ..	204
Dziedzictwo „Jutrzenki”	206
Peltyna wyznanie wiary	208
Ku poznaniu	211
Izrael Leon Groszlik: <i>Listy młodego eks-chasyda</i>	217
Wielkie rozczarowanie	221
Bezradność historyka: Hilary Nussbaum	225
Nowe zagrożenia	229
Rozdział 8: Koniec pewnej idei. Polityczna, historyczna i poetyczna wizja chasydyzmu	235
Kryzys ideologiczny formacji integracyjnej	235
Polityczny aspekt chasydyzmu: Nachum Sokołów	239
Poza haskalową historiografią chasydyzmu	244
„Ze śpiewami i tańcami” – literacka moda na chasydyzm	250
Między marginalizacją, demonizacją i nostalgią. Podsumowanie i wnioski	259
Aneksy	267
I. Calmanson o chasydyzmie	267
II. Raport Sterna	268
III. Raport Schönfelda	271
IV. Memoriał Moszkowskiego	275

V. Eol i Phoebus (Bajka)	277
VI. Cadyk Brukman kontra piotrkowscy doktorzy	278
Wykaz skrótów	284
Źródła i literatura wykorzystane w pracy	285
Źródła archiwalne	285
Źródła drukowane	286
Literatura	291
Indeks	307
Spis ilustracji	322